

FUŠ – Film u školi predstavlja film
GRETA

veljača 2022.

PODACI O FILMU

Izvorni naziv: I Am Greta

Zemљa i godina proizvodnje: Švedska, SAD, Njemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo, 2020.

Trajanje filma: 97 min

Žanr: dokumentarni, biografski

Režija: Nathan Grossman

Scenarij: Hanna Lejonqvist, Per K. Kirkegaard, Peter Modestij

Fotografija: Nathan Grossman

Montaža: Hanna Lejonqvist i Charlotte Landelius

Producenti: Cecilia Nessen i Fredrik Heinig

Glazba: Jon Ekstrand, Rebekka Karijord

Ton: Johan Johnson, Andreas Franck

Vizualni efekti: Melody Alexander

Producija: B-Reel Films, Hulu

Distribucija: Restart

Najava filma: <https://www.youtube.com/watch?v=xDdEWkA15Rg>

Prikladno za uzrast: 13+

Ključni pojmovi: klimatske promjene i zaštita klime, zaštita okoliša i izumiranje vrsta, prosvjed i ekološki aktivizam, društveni mediji i mržnja na internetu, preraspodjela ekonomске politike, Petak za budućnost, masovni pokreti, kapitalizam, čovječanstvo, moralna hrabrost, solidarnost, pravda, poljoprivreda, prirodna ravnoteža i održivost

Korelacija s nastavnim predmetima: Geografija i ekonomija Biologija i okoliš, Povijest, Društvene znanosti i političko obrazovanje, Etika, Psihologija, Filozofija, Religija, Građanski odgoj

REDATELJ NATHAN GROSSMAN

Nathan Grossman švedski dokumentarist i fotograf čiji filmovi često istražuju ekološke probleme. Diplomirao je na Akademiji dramskih umjetnosti u Stockholm i započeo karijeru kao fotograf za „Rolling Stone India“. Grossman je stekao međunarodnu pažnju svojim kratkim filmom *The Toaster Challenge* (2015.) koji je imao više od 15 milijuna pregleda. Godine 2017. završio je *Köttets lustar*, svoju prvu TV-seriju za javnu televiziju SVT o konzumaciji mesa u Švedskoj. Serija je bila nominirana za televizijsku nagradu „Kristallen“. Grossman je najprije želio snimiti kratkometražni film o Greti, no on i njegov tim odlučili su je pratiti cijelu godinu. *Greta* je njegov prvi dugometražni dokumentarac koji je svoju svjetsku premijeru doživio u rujnu 2020. na prestižnom Venecijanskom filmskom festivalu.

IZJAVA REDATELJA

Kada sam prvi put susreo Gretu na vjetrovitoj štokholmskoj ulici, stidljivim je glasom razgovarala sa mnom i ljudima koji su tuda prolazili. Iznenadio sam se kada sam doznao da je aktivistica i koliko su moćne njezine riječi. Naglasila je da smo desetljećima malo toga učinili po tom pitanju i da naše društvo koristi resurse nekoliko planeta, ali da ima samo jedan. Greta je tako logično govorila o klimatskim promjenama i okolišu da sam odmah osjetio kako želim prihvati takav način razmišljanja. Odlučio sam pustiti kamери da percipira svijet na način na koji ga ona vidi i ispriča priču o njezinom svijetu. Mislio sam da će to biti nešto sitno, tek priča o odrastanju pred švedske izbore? Kako li sam samo pogriješio.

GRETA O FILMU

Stvarno mi se sviđa film koji je Nathan snimio i mislim da prikazuje mene i moju svakodnevnicu u realističnom svjetlu. Nadam se da će svi koji pogledaju film napokon shvatiti da mladi ne sudjeluju u školskom štrajku radi zabave. Prosvjedujemo zato jer nemamo izbora. Mnogo se toga dogodilo otkako smo krenuli sa štrajkom, no nažalost još uvijek smo zaglavili na početku. Nigdje ne nalazimo prijeko potrebne promjene i stupanj svjesnosti o ugroženosti našeg planeta. Sve što tražimo je da naše društvo tretira klimatsku krizu kao stvarnu krizu i omogući nam sigurnu budućnost. Mislim da Nathanov film pokazuje koliko smo trenutačno udaljeni od tako nečega. Pokazuje da urgentnost poruke znanstvenika ne dopire do ljudi.

FESTIVALI I NAGRADE 2020.

- Venecijanski filmski festival
- Međunarodni filmski festival u Torontu
- Međunarodni filmski festival u Chicagu
- Međunarodni filmski festival u Stockholmumu
- Filmski festival u Ghentu
- Međunarodni filmski festival „Crne noći“ u Tallinnu
- Filmski festival u Havani
- Filmski festival u Zürichu
(Nagrada „Science Film Award“)
- Međunarodni filmski festival u Bergenu

SINOPSIS

Ime Grete Thunberg, švedske ekološke aktivistice, kolikogod to koga veselilo ili živciralo, postalo je ne samo poznato diljem sve zagađenije planete, već gotovo i sinonim za borbu protiv klimatskih promjena, ali novog vida borbe koji s razvojem društvenih mreža dolazi iz ne baš neочекivanog smjera, ali svakako onog kome se ne mogu samo tako prilijepiti standardni argumenti diskvalifikacije (korumpiranost, dvoličnost, samopromocija...), kojima bi ih se brzo maknulo sa scene, jer se naprsto radi o ljudima što su, tek zakoračivši u mladost i postavši svjesni špekulantskog poigravanja političko-ekonomskih elita s njihovim i životima čitavog planeta, počeli prozivati iste zbog laži i cinizma kojima se služe kako bi se obranili od vlastite odgovornosti za trenutačno klimatsko stanje. Redatelj ovog dokumentarnog filma, Nathan Grossman, Gretu je počeo pratiti gotovo od samih početaka njezine tvrdoglave kampanje koja se sastojala od svakodnevnog i usamljenog protesta ispred švedskog parlamenta kojim je zazivala „školski štrajk za klimu“ – koji se nakon izbora 2018. godine munjevito proširio ne samo Skandinavijom, već Europom i dalje – preko optužujućeg obraćanja liderima velikih sila na UN-ovojoj konferenciji o klimi 2019. godine do susreta sa svjetski poznatim ličnostima i širenja zahtjeva za promjenom klimatske politike na globalnoj razini, bilježeći pritom i trenutke iz njezinog privatnog života opterećenog Aspergerovim sindromom, njezinim odnosom s roditeljima, kolegama itd.

TKO JE GRETA THUNBERG?

Greta Tintin Eleonora Ernman Thunberg rođena je 3. listopada 2003. u Stockholm u Švedskoj. Kći je glumca Svantea Thunberga i operne pjevačice Malene Ernman. Nakon što je počela pokazivati potištenost u dobi od 11 godina, dijagnosticiran joj je Aspergerov sindrom – blaži oblik autizma, opsesivno-kompulzivni poremećaj te selektivni mutizam. Prilikom jednog od svojih prvih govora na temu klimatskih promjena, objasnila je kako selektivni mutizam znači da govorи samo onda kad je to potrebno.

U kolovozu 2018. Greta je sjela ispred švedskog parlamenta i demonstrirala protiv klimatskih promjena. Pitanje koje je uputila odraslima glasilo je: „Ako vas nije briga za moju budućnost na Zemlji, zašto bih se ja brinula o svojoj budućnosti u školi?“ Nakon listopada 2018. godine došlo je do evolucije Gretinog aktivizma, sudjelovala je na demonstracijama diljem Europe, održavala javne govore, porastao joj je broj pratitelja na društvenim mrežama. Nakon generalnih izbora u prosincu 2018., Greta Thunberg su se uskoro pridružili

ostali učenici, organizirajući školske prosvjede za klimu pod nazivom *Fridays for Future* (Petci za budućnost). Nakon što je gostovala na Klimatskoj konferenciji Ujedinjenih Naroda 2018. godine, njezin je govor postao viralan te su joj se pridružili ljudi diljem svijeta u organiziranju protesta za klimu jednom tjedno. U prvoj polovici 2019. godine Greta se pridružila mnogobrojnim prosvjedima diljem Europe, također je pozvana da sudjeluje na različitim forumima i u parlamentima.

U siječnju 2019. na Svjetskom Ekonomskom Forumu, Greta je održala govor u kojem je po prvi puta upotrijebila sad već dobro poznatu frazu „Naša kuća je u plamenu“. Kako bi izbjegla letenje koje nije pogodno za klimu i prisustvovala Samitu o klimatskim promjenama 2019., Greta je plovila jedrilicom od Engleske do New Yorka. Jedrilica je bila opremljena solarnim panelima i podvodnim turbinama, a cilj je bio omogućiti ugljično neutralnu transatlantsku plovidbu, sukladno Gretinim isticanjem važnosti reduciranja emisija plinova. Putovanje je trajalo petnaest dana. Govor koji je održala na Samitu, gdje je često isticala frazu „Kako se usuđujete?“, popratili su svjetski mediji, a govor je i uglazbljen. Nakon što je uzela slobodnu godinu od školovanja, posjetila je Kanadu, sudjelovala u klimatskim protestima u više gradova i predvodila miting za Globalni klimatski štrajk u Montrealu. Tijekom boravka u Sjedinjenim Američkim Državama, sudjelovala je na klimatskim protestima u New Yorku, Iowi, Los Angelesu, Charlotteu, Denveru...

Nakon što je Konferencija o klimatskim promjenama Ujedinjenih naroda (COP25) premještena iz Čilea u Madrid te kako bi ponovno izbjegla letenje, Greta je na svom profilu na društvenim mrežama objavila da traži prijevoz preko Atlantskog oceana. Ovaj put joj je australijski bračni par priskočio u pomoć i ponudio prijevoz svojim katamaranom od Virginije do Portugala. Iz Portugala se uputila prema Madridu gdje je s lokalnim stanovništvom sudjelovala u klimatskom protestu *Petci za budućnost*.

Greta Thunberg već je ovjenčana nagradom za ljudska prava nevladine organizacije Amnesty International te Alternativnom Nobelovom nagradom za svoju predanost borbi protiv klimatskih promjena, a nedavno je proglašena i osobom godine časopisa *Time*. Nominirana je i za Nobelovu nagradu za mir 2019. i 2020. godine. Greta je i autorica knjige pod nazivom *No One Is Too Small to Make a Difference*, koja obuhvaća sve njezine govore na različitim skupštinama, samitima i sličnim događanjima.

GRETINE PORUKE

▪ O posljedicama klimatskih promjena:

Naša kuća je u plamenu. Ovdje sam da vam kažem da je naša kuća u plamenu.

▪ O tomu kako nam je preostalo malo vremena:

Oko 2030., za otprilike 10 godina, 259 dana i 10 sati od sada, bit ćemo u poziciji u kojoj ćemo pokrenuti nepovratnu i nekontroliranu lančanu reakciju, što će najvjerojatnije dovesti do kraja civilizacije kakvu poznajemo.

▪ O ostalim sustavnim prijetnjama:

Nalazimo se usred šestog masovnog izumiranja i stopa izumiranja je i do deset tisuća puta brža od onoga što se smatra normalnim; 200 vrsta svakodnevno izumire. Erozija plodnog obradivog sloja zemlje, krčenje naših velikih šuma, onečišćenje zraka, nestanak insekata i divljih životinja, zakiseljavanje naših oceana.

▪ O nepravdama uzrokovanim klimatskim promjenama:

Naša se biosfera žrtvuje kako bi bogataši u zemljama poput moje mogli živjeti u luksuzu. Patnja većine ljudi plaća luksuz nekolicine odabranih.

▪ O nepostojanju zadovoljavajućih rezultata i dovoljno ambicioznih politika:

Kako se usuđujete okretati glavu pred time i doći ovdje govoreći da činite dovoljno kada rješenja nema na vidiku?

▪ O nedostatku svijesti u pogledu problema globalnog zatopljenja i nedjelovanju društva i vođa:

Budući da većina ljudi niti ne zna zašto su te promjene potrebne [...] rijetko tko razumije ove katastrofe niti razumije kako su sadašnje posljedice samo prvi simptomi klimatske i ekološke degradacije. A kako bi mogli znati? Nismo im rekli. Ili točnije, nisu ih na pravi način informirali pravi ljudi.

▪ O neodgovornostima i proturječnim stavovima političkih vođa

Ovdje u Davosu, kao i svugdje drugdje, svi pričaju o novcu. Čini se da su novac i rast naša jedina glavna briga.

▪ O nadi i pozivu na djelovanje

Ali ja sam naučila da nikad ne možeš biti toliko mali da ne možeš napraviti razliku. I da, ako nekolicina djece može dospijeti na naslovne stranice novina širom svijeta samo zbog toga što ne idu u školu, onda zamislite što bismo mogli učiniti zajedno ako bismo to zaista željeli.

PITANJA NAKON GLEDANJA FILMA

Film *Greta* donosi intiman uvid u život Grete Thunberg. Pratimo sramežljivu i rezerviranu djevojku kojoj je ponekad teško voditi razgovor no koja je, s druge strane, javna osoba čijem se beskompromisnom stavu jedni dive, a drugi ga preziru. Obratite pažnju tijekom gledanja filma na to kako redatelj na vizualan način pokušava dočarati Gretin doživljaj svijeta, njezina razmišljanja i emocije. Uočite kako je Greta prikazana u različitim situacijama u odnosu na svoju okolinu, obitelj (osobito oca), društvo, ali i životinje. Budući da film pokriva relativno dugo razdoblje u životu tinejdžera (dvije godine), a to je ujedno i razdoblje kada se čovjekova osobnost nije do kraja oblikovala, moglo bi biti zanimljivo uočiti mijenja li se Greta tijekom tog vremena odnosno mijenja li se njezin odnos prema voljenim osobama i njezinom okruženju (npr. medijima i političarima) i mijenja li to i način na koji je prikazana u filmu. Kroz film ćete bolje upoznati Grette aktivističke stavove, ali možete promatrati i odnos redatelja prema temi. To vam može biti polazište za promišljanja o mogućim drugačijim načinima portretiranja, koji bi se, primjerice, manje usredotočili na samu junakinju, već više na ekološka pitanja ili događaje oko nje.

- Koje ste scene u filmu posebno dobro upamtili i zašto?
- Koja vam se scena najviše svidjela? Obrazložite svoju odluku.
- Kakvo raspoloženje prenosi film?
- Mislite li da je film uspješno prikazao Gretu? Je li vas nešto iznenadilo na njoj? Jeste li naučili nešto novo? Koje su prednosti i mane njezine osobnosti?
- Kakav učinak postiže redatelj kada prikazuje Grette snimke iz ranog djetinjstva?

Greta kaže da je u školi gledala film o klimatskim promjenama i taj je film opisan kao događaj koji joj mijenja život: izgubila je apetit i patila od depresije. Njezina borba za klimatske promjene postaje borba protiv njezine vlastite tuge.

- Je li i vas nekada neki film obilježio? Ako jeste, o čemu je bio film i zašto vas je dirnuo?

Greta ima pomalo neobičan odnos prema svojoj okolini jer najviše voli biti sama ili sa svojim najbližima. Pritom njezini postupci uvijek pokazuju empatiju i brigu za budućnost cijelog planeta. U filmu, Gretu uglavnom pratimo u prijevoznim sredstvima ili tijekom ekoloških aktivnosti; njezina svakodnevica rijetko je prikazana no možemo naslutiti s kim se i koliko Greta druži i kako je prihvaćena u svom okruženju.

- Razmislite o ulozi Gretinih prijatelja u filmu.
- Sjećate li se kratke scene u školskoj menzi i načina na koji je Greta prikazana? Vidimo li ikada Grette prijatelje ili poznanike?

Greta se jako dobro koncentrira na određene stvari zbog Aspergerovog sindroma. Njezini kritičari često tvrde da bi trebala ići na terapiju umjesto da drži govore na klimatskim konferencijama. Ona sama Aspergerov autizam više opisuje kao neku vrstu supermoći.

- Prisjetite se scene između oca i kćeri kojima je Greta tjeskobna i ne želi jesti, ali je otac na to prisiljava. Mislite li da je u redu što redatelj sve to snima?
- Što mislite, zašto je redatelj odlučio u film uvrstiti ulomak? Sjećate li se još neke slične scene?
- U kojoj joj mjeri njezina „supermoć“ pomaže, a u kojoj odmaže? Prisjetite se njezinih riječi na kraju filma kada kaže kako pitanje klime doživljava na crno-bijeli način.

Vjerojatno se slažete da se Gretu može opisati kao buntovnicu zbog njenog školskog štrajka. Kada je odlučila „markirati“ iz škole i prosvjedovati za okoliš, pokazala se kao odlučna, snažna ličnost koja smatra da se ponekad mora aktivno suprotstaviti društvenim navikama i običajima.

- Mislite li da je Greta tipična buntovnica?
- Možete li se prisjetiti scene u kojoj Greta izgleda najbuntovnije?
- Kako Gretinu pobunu prihvaćaju njezini stariji, a kako njezini vršnjaci?
- Mislite li da je Greta manje popularna u društvu zbog svojeg buntovništva nego što bi inače bila?
- Znanstvenici već dugo upozoravaju na posljedice klimatskih promjena no zašto je baš Greta izazvala toliku pozornost društva i medija?
- Koje bi po vama trebale biti osobine aktivista/aktivistice? Poznajete li nekog takvog?

Budući da Gretu pozivaju da svoje stavove o okolišu predstavlja po svijetu, promet također igra važnu ulogu u njezinu životu. Promet je sam po sebi aktualna tema klimatskog aktivizma, ali u filmovima može simbolizirati i razne životne prijelaze.

- Koje prijevozno sredstvo primjećujete u filmu?
- Koja prijevozna sredstva redovito koristite i koliko su vam potrebna? Što bi se moglo poboljšati u vezi s tim?
- Što mislite, zašto je redatelj za uvodnu scenu odabrao baš onu koja prikazuje Gretu usred mora na njezinom zahtjevnom putovanju preko Atlantika?

Greta prihvata poziv na samit UN-a o klimatskim promjenama 2019. pod motom „Utrka koju možemo pobijediti. Utrka koju moramo pobijediti“ i kreće na dvotjedno putovanje jedrilicom od Plymoutha u Velikoj Britaniji do New Yorka. To je putovanje bilo veoma simbolično i pokazuje kako je u današnje vrijeme ugljično neutralno putovanje gotovo neizvedivo. Istovremeno, Greta dokazuje svijetu da ukoliko želimo postići ugljičnu neutralnost, svi moramo biti spremni na određene žrtve.

- U filmu vidimo kako se Greta koristi suvremenim sredstvima komunikacije jer joj omogućuju da ostane u kontaktu sa svojim bližnjima, a pomažu joj i u njezinom aktivizmu i povezivanju s istomišljenicima. Biste li se mogli odreći mobilnih telefona i računala s obzirom na to da se za njihov rad koriste baterije čija je proizvodnja štetna za okoliš i ozon zbog emisije ugljika, dok je izvlačenje minerala potrebnih za baterije povezano s kršenjem ljudskih prava poput dječjeg rada?

ŠTO SU KLIMATSKE PROMJENE?

Klimatske promjene uzrokovane su globalnim zagrijavanjem i odnose se na dugoročne vremenske prilike na Zemlji, primjerice temperaturu, razine mora i oborine. Klima na Zemlji drastično se promijenila otkad je planet stvoren prije 4,5 milijardi godina. Oscilirala je između toplih razdoblja i ledenih doba. Takvi ciklusi oduvijek traju desetaka tisuća ili čak milijunima godina. U posljednjih 150 godina (industrijsko doba) temperature rastu brže nego ikada.

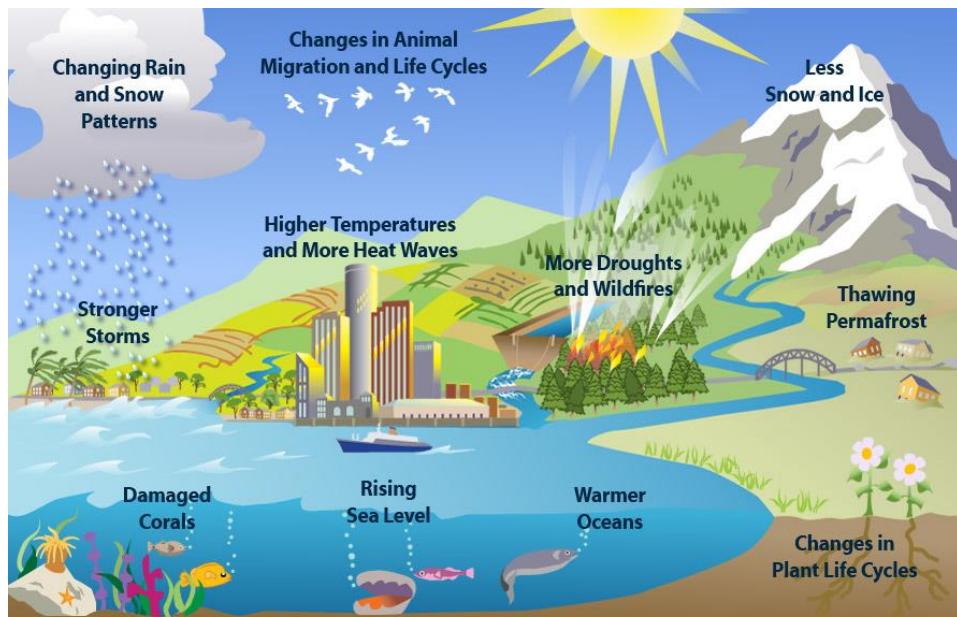
KOJI SU UZROCI KLIMATSKIH PROMJENA?

Glavni uzrok klimatskih promjena sagorijevanje je fosilnih goriva kao što su nafta, ugljen i prirodni plin, uslijed čega se u atmosferu ispuštaju staklenički plinovi. Druge ljudske aktivnosti, kao što su poljoprivreda i krčenje šuma, isto tako pridonose povećanju količine stakleničkih plinova. Problem je u tome što ti plinovi zadržavaju toplinu u atmosferi: to se naziva efektom staklenika. Bez efekta staklenika prosječna temperatura planeta bila bi -18°C , no zbog svakodnevnih ljudskih aktivnosti taj se efekt maksimalno povećao, što je dovelo do još većeg porasta temperature planeta. Unatoč međunarodnim obvezama, razina ugljikova dioksida (CO_2) u atmosferi i dalje raste te je prema podacima Svjetske meteorološke organizacije 2019. dosegla još jedan rekord (bila je gotovo 150 % viša nego 1750.).

KOJE SU POSLJEDICE KLIMATSKIH PROMJENA?

Glavna je posljedica klimatskih promjena povećanje globalne temperature planeta, koja se od predindustrijskog doba povećala za $1,1^{\circ}\text{C}$. Ako se trenutačni trend zagrijavanja nastavi, temperature bi do kraja ovog stoljeća mogle porasti za $3 - 5^{\circ}\text{C}$, što bi moglo imati katastrofalne posljedice. Za usporedbu, u zadnjih 10 000 godina temperatura je porasla za ukupno 5°C . Porast temperature utječe na topljenje ledene mase na polovima, što pak uzrokuje porast razine mora, što dovodi do poplava i ugrožava priobalna područja.

Klimatske promjene pridonose i češćim i intenzivnijim ekstremnim vremenskim uvjetima kao što su oluje, suša, toplinski valovi i šumski požari. Postoje velike regionalne razlike u tim prilikama, a neki su dijelovi svijeta teže pogodjeni. Ugroženo je i ljudsko zdravlje, kao i sigurnost opskrbe hranom, posebno u Africi i Aziji, kontinentima s najvećim brojem mladih. Kako je navedeno u Programu Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša (UNEP), globalno zagrijavanje od 2°C dovelo bi više od polovine stanovništva Afrike u opasnost od pothranjenosti.

Iako se klimatske promjene ne mogu poništiti, njihove se posljedice mogu ublažiti i možemo im se prilagoditi. Mjerama ublažavanja nastoje se smanjiti emisije stakleničkih plinova u atmosferu, primjerice

razvojem čiste energije i povećanjem šumskih područja. Potrebne su drastične promjene u ključnim područjima kao što su promet, energetika, industrija, stanovanje, gospodarenje otpadom i poljoprivreda.

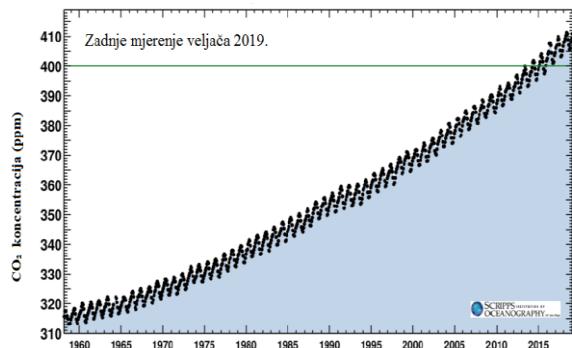
PARIŠKI SPORAZUM

Klimatske promjene zaokupljaju svjetsku zajednicu već više od dvadeset godina. Na Svjetskoj konferenciji Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju održanoj u brazilskom Rio de Janeiru 1992. godine usvojena je Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) kao prvi pravno obvezujući instrument za zaštitu klime. Tada je 180 zemalja potpisalo Agendu 21, akcijski program za svjetski održivi razvoj u 21. stoljeću. Od 1995. godine konferencije o klimi održavaju se svake godine. Na konferenciji u Kyotu 1997. potписан je Kyotski protokol kojim su se države potpisnice obvezale smanjiti emisiju stakleničkih plinova u prosjeku za 5 % u usporedbi s razinama iz 1990. godine.

Globalni klimatski sporazum, poznat kao Pariški sporazum, stupio je na snagu 4. studenoga 2016. godine te je odmah proglašen povijesnim danom. To je prvi univerzalni, pravno obvezujući globalni klimatski sporazum kojim se utvrđuje dugoročni cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova kako bi se porast prosječne globalne temperature ograničio na znatno manje od 2 °C u odnosu na predindustrijsko razdoblje. Pariški sporazum usvojilo je 195 zemalja na 21. konferenciji stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime, koja je održana u Parizu od 30. studenoga do 12. prosinca 2015. godine. Europski parlament je 4. listopada 2016. godine odobrio ratifikaciju Pariškog sporazuma te je time omogućeno njegovo stupanje na snagu 4. studenoga 2016. godine. Naime, uvjet za stupanje na snagu sporazuma bio je da ga prizna 55 zemalja svijeta koje emitiraju 55 % CO₂. Najveću emisiju ima Kina, pa SAD, a treća je EU kao zajednica. Republika Hrvatska potpisala je Pariški sporazum 22. travnja 2016. godine u New Yorku.

KEELINGOVA KRIVULJA

411.97 ppm

Keelingova krivulja je graf koji pokazuje kretanja koncentracije ugljikovog dioksida na temelju kontinuiranih mjerjenja u zvjezdarnici Mauna Loa na Havajima od 1958. godine do danas.

Krivulja je dobila ime po znanstveniku Charlesu Davidu Keelingu, koji je započeo program praćenja i nadzirao ga do svoje smrti 2005. godine. Ovo povećanje koncentracije CO₂ posljedica je vrlo velikih količina CO₂ koje se svake godine emitiraju ljudskim aktivnostima (33 milijarde tona samo u 2019. godini).

EFEKT ALBEDA

Albedo je svojstvo odražavanja svjetlosti onih tijela koja sama ne svijetle, odnosno sposobnost odbijanja Sunčeva zračenja od neke tvari. Iskazuje se omjerom između reflektiranog i upadnog zračenja, a ovisi o vrsti površine (npr. albedo zelenog polja je 16-27 %, a snijega do 90 %). Vjerojatno znate da se stvari tamnih boja jako zagriju kada se ostave na suncu, dok predmeti svjetle boje apsorbiraju manje sunčeve energije odnosno sporije se zagrijavaju. Kako globalno zatopljenje brzo otapa led, svjetla područja na Zemljinoj površini brzo se smanjuju, ustupajući mjesto tamnjim površinama, koje zauzvrat apsorbiraju još više topline.

- **Kada je došlo do industrijalizacije i je li se ona odvijala i odvija u svim zemljama istovremeno?**
- **Što znate o efektu staklenika? Kako nastaje i što sve možemo učiniti po tom pitanju?**
- **Što su fosilna goriva?**
- **Jeste li već čuli za porez na CO₂ i što mislite o tome?**
- **Poštuju li sve zemlje Pariški sporazum? Mislite li da će donijeti željene promjene?**
- **Što za vas znači pravedna klimatska politika? Imate li prilike u svom životu djelovati na klimatski pametan način? Obrazložite svoj odgovor.**
- **Koliko ćete godina imati 2030? A 2050.? Kako zamišljate da će vaš život tada izgledati? Što priželjkujete?**
- **Napišite izmišljeni novinski članak o 2050. godini.**
- **Koja prijevozna sredstva redovito koristite i koliko su vam potrebna? Što bi se moglo poboljšati u vezi s tim? Što bi za vas značio grad bez automobila?**
- **Što znači ugljični otisak i koliko iznosi vaš? Provjerite na ovoj poveznici:
<https://footprint.wwf.org.uk/#/results/>**
- **Što sve možete učiniti da zaštite klimu? Razmislite o hrani, smještaju, kretanju, putovanjima i kupovini. Koje bi vas promjene ograničile?**
- **Jeste li već čuli za izraz „greenwashing“? Znate li što znači i zašto tvrtke to rade?**

ŠTO JE DOKUMENTARNI FILM?

Što je zapravo dokumentarni film? Na prvu se čini kako je na ovo pitanje vrlo jednostavno odgovoriti. Na primjer, definicija bi mogla izgledati ovako: „Dokumentarni film pokušava dočarati stvarnost, prikazujući ljude i stvari koje postoje u svijetu.“ Međutim, promislimo li bolje, ova definicija baš i ne razlikuje dokumentarni od igranog filma.

Kažu da život piše najbolje priče. Postoje igrani filmovi koji se temelje na istinitim događajima ili u kojima se pojavljuju ljudi koji su doista živjeli (npr. *Bohemian Rhapsody* iz 2018., *Društvena mreža* iz 2010., *Igra oponašanja* iz 2014.). Priče ispričane u ovim filmovima doista su se dogodile, ali ti filmovi nisu dokumentarni, već igrani. Također, postoje i filmovi koji su istovremeno i dokumentarni i igrani. Iako dokumentarac pokušava uhvatiti istinu, uvijek odražava stajalište onoga koji stoji iza kamere. On publici nudi pogled na ono što se, da tako kažemo, događa. Gledatelji mogu sami odlučiti hoće li prihvati ili odbiti perspektivu filmaša. Dakle, gledanje je vrlo aktivan proces.

Postupci realizacije igranih i dokumentarnih filmova bitno se razlikuju. U osnovi je igranog filma scenarij pa je priča koja se želi ispričati jasna od početka. Scene se „insceniraju“ (uprizoruju) i snimaju prema rasporedu snimanja. S dokumentarcima je obično drugačije. U početku postoji ideja. Primjerice, redatelj i filmska ekipa smatraju osobu vrlo zanimljivom i odlučuju o njoj snimiti film. Zatim tu osobu prate u svakodnevnom životu. Nakon nekog vremena pregledavaju materijal i po vlastitom nahođenju slažu u priču. Ovaj posljednji korak naziva se montaža. Slike, dijalozi i zvučni zapisi logično se kombiniraju i stvaraju nov narativ. Stoga se konačna priča dokumentarnih filmova pojavljuje tek na samom kraju. Tako je i nastao film *Greta*. No i ovdje iznimke potvrđuju pravilo. Neki dokumentarni filmovi slijede scenarij, a neke dugometražne filmske produkcije uopće ne koriste scenarij i preferiraju improvizaciju (kao što to čini njemački kulturni redatelj Wim Wenders).

- Koje i kakve dokumentarne filmove poznajete? (npr. o životinjama, povijesne i slično)
- Istražite: Kako se zvao prvi dokumentarac? Tko ga je režirao i kada? O čemu se radi?
- Koja je razlika između dokumentarnog i igranog filma?
- Što je dokumentarni film? Napišite vlastitu definiciju.

KAMERA I MONTAŽA

Kamera je glavni alat za stvaranje filma. Ona odlučuje o izboru kompozicije slike, detalju slike, osvjetljenju, kompoziciji boje, pokretu kamere i perspektivi. Poruka filma nije definirana samo sadržajem i radnjama, već i konstrukcijom i kompozicijom filmske slike. Dokumentarni filmovi također se insceniraju. U ovom je filmu Nathan Grossman ne samo redatelj, već i snimatelj koji je, kako kaže, sam snimio 99 % materijala i 95

% zvučnih zapisa. Zbog njegovog je snimateljskog iskustva, montaža odabrana vrlo svjesno, jer filmaši obično ništa ne prepuštaju slučaju.

Ovaj film koristi više različitih kamera, uključujući snimke na stativu, videozapise s mobitela, ručne kamere i arhivske snimke. Jer ne radi se samo o pričanju priče, već i o učinku korištenja različitih izražajnih sredstava. Korištenje vijesti, na primjer, ostavlja dojam da je ono što se prikazuje stvarno. S druge strane, videozapisi s mobitela izazivaju osjećaj zadiranja u nečiji privatni prostor. Ovime se ostvaruje i posebna bliskost s protagonistima.

Krupni planovi također sugeriraju bliskost. Kada nešto vidimo izdaleka, osjećamo prema tomu određenu distancu, ali i imamo pregled cjelokupne situacije. Ručna kamera, s druge strane, djeluje vrlo nemirno i uzbudljivo: izravno pratimo događaje i imamo osjećaj da smo dio njih. Komunikacija se vrši i izborom perspektive. Masovne demonstracije često su prikazane iz gornjeg rakursa ili ptičje perspektive kako bismo mogli vidjeti njihov opseg. Donji rakurs ili žablja perspektiva stvara doživljaj superiornosti osobe koju snimamo i često se koristi za prikaz tiranina, nasilnika. Visina kamere definira iz koje perspektive gledamo priču. Ponekad iz one djeteta, promatrača ili prosvjednika.

Montaža je također važna za funkcioniranje filma. Način na koji su slike poredane ima različite ciljeve: na primjer, film može djelovati umirujuće ili dosadno zbog sporog slijeda slika, dok užurbana izmjena slike stvara nemir ili napetost. Montaža povezuje pojedinačne narativne niti i omogućuje priči da se kreće kroz vrijeme.

- **Greta na početku filma kaže da joj se život ponekad čini kao san ili film. Uočavate li taj njezin svijet snova i vizualno u nekim kadrovima? Prisjetite se sljedećih scena: Greta na jedrenjaku, masovne demonstracije, političke rasprave.**
- **Koju ulogu imaju informativne emisije na početku filma? Kako ti prizori utječu na vas?**
- **Greta voli životinje. Opišite kameru i rasvjetu dok je sa svojim životinjama.**
- **Na kraju filma pratimo Gretu na njezinom putovanju u New York. U dugom neprekinutom kadru vidimo koliko je truda Greta morala uložiti. Kako ova scena utječe na vas? Zašto je redatelj odabrao dugi kadar?**

GLAZBA I TON

Filmski zvukovi usko su vezani uz protok filma i dijelom su ustrojstva filmskog djela. Glazba, akustični efekti, glasovi i originalni zvuk ne služe samo za prijenos sadržaja, već mogu stvarati atmosferu, naglasiti određenu scenu i stvarati kontraste ili proturječnosti između tona i slike. Glazba može stvarati različita raspoloženja, biti emotivna, dramatična, uzbudljiva ili opuštajuća, a može i određivati žanr. Na primjer, u ljubavnoj će filmu filmaši koristiti romantičnu glazbu violine ili klavira dok će, s druge strane, za neku potjeru odabratи užurbanii ritam idealan za naglašavanje napetosti. Zvuk je uvijek u određenoj interakciji sa slikom.

- Koristi li film puno ili malo glazbe?
- Osim glazbe, primjećujete li još neke zvučne elemente koji pojačavaju učinak filma?
- Kako su prizori demonstracija akustički popraćeni? Koje osjećaje izazivaju?
- Na početku filma Greta sjedi sama ispred švedskog parlamenta i prosvjeduje. Ljudi je primjećuju i pridružuju joj se. Kako je taj proces popraćen glazbom?
- Plaši li vas zvuk u jednom trenutku u filmu?
- Redatelj je odlučio na jedrenjaku ne koristiti glazbu, već originalne zvukove. Zašto?
- Raspravite o tomu kakav bi dojam na vas ostavio ovaj film bez glazbene pratnje.

GOVOR MRŽNJE NA INTERNETU I DRUŠTVENIM MREŽAMA

Film *Greta* nudi pogled iza kulisa na neobičan život šesnaestogodišnjakinje koja se rukuje sa šefovima država, drži dirljive govore pred masama i prima ogromnu količinu ohrabrenja od ljudi koji joj se žele pridružiti i boriti se s jednakom žestinom protiv klimatskih promjena. Istovremeno, i kao rijetko koja druga mlada osoba njezinih godina, Greta je izložena okrutnim i uvredljivim komentarima u vidu objava na društvenim mrežama. Uvredljivi i mrzitelski komentari najčešće se upućuju na osnovi nacionalne ili etničke pripadnosti, seksualne orientacije, fizičkog izgleda, vjere, regionalne pripadnosti te spola ili roda. Primatelji takvih komentara zbog toga su se osjećaju tužno, poniženo, ustrašeno, ugroženo i posramljeno, ali ih većina takav incident nikada ne prijavljuje.

- Jeste li se ikada osjećali loše na društvenoj mreži?
- Navedite oblike nasilja putem društvenih mreža!
- Znate li nekoga tko je bio žrtva nasilja putem društvenih mreža?
- Navedite što sve možete učiniti u slučaju da ste se susreli s govorom mržnje?

IZVORI:

- <https://www.imdb.com/title/tt10394738/>
- <https://www.kinodvor.org/en/gradivo-za-ucitelje-in-starse/>
- https://www.t-n-b.fr/media/tnb/188250-dp_dago_iamgreta.pdf
- <https://www.ecfaweb.org/european-childrens-film-network/feature-films/?si=t&sw=greta&go=search>
- https://europa.eu/youth/get-involved/sustainable-development/what-climate-change_hr
- https://www.cms.hr/system/publication/pdf/159/Sprecavanje_govora_mrznje__Priru_nik_za_nastavnik_e_HR.pdf
- <https://www.amnestyusa.org/reports/this-is-what-we-die-for-human-rights-abuses-in-the-democratic-republic-of-the-congo-power-the-global-trade-in-cobalt/>
- <https://ecologicc.net/the-cost-of-electric-vehicles/>
- <https://www.swing.hr/greenwashing/>

Rezervacije termina i dodatne informacije: Alice Borina, koordinatorica FUŠ-a
099 493 8354 / fus@kinovalli.net

Filmska ponuda i dodatne informacije: Nataša Šimunov, voditeljica Kina Valli
052 222 703 / info@kinovalli.net

Edukativni materijali: Ljiljana Kragulj

Kako bi Kino Valli poboljšalo produkciju kvalitetnih filmskih naslova za djecu i mlade, voljeli bismo dobiti i povratnu informaciju učenika/ica, učitelja/ica i profesora/ica. Svoje osvrte i razmišljanja možete nam slati na fus@kinovalli.net.

Projekt FUŠ realiziran je uz potporu:

Hrvatski audiovizualni centar
Croatian Audiovisual Centre
www.hrvatskicentar.hr

European Children's Film Association
Association Européenne du Cinéma pour l'Enfance et la Jeunesse
www.ecfa.org

